

Jak jsme uvedli, obsah nařízení pro ochranu proti zbraním hromadného ničení bude, vzhledem k celkové situaci v průběhu bojové činnosti, různý. Budou případy, že situace si nevynutí rozhodnout se pro zvláštní opatření k ochraně proti ZHN, a proto by ani nebylo správné, aby velitelé a štáby v takovém případě vydávali nějaká formální nařízení. Máme za to, že by se mělo skutečně uvážit, co je běžné a je obsaženo v polním řádu, běžně cvičeno a co je za dané situace složité nebo aktuální; to by si pak vyžádalo určité upřesnění z hlediska celkové činnosti nebo určitá opatření nebo nařízení realizovaná nižšími veliteli a štáby. Jsme toho názoru, že bojová nařízení zejména pro ochranu proti zbraním hromadného ničení by se neměla vydávat na stupni svazek v písemné formě. Až dosud obsahují tato nařízení zpravidla jen rozpracování jednotlivých bodů daného předpisu, často bez přihlídnutí k jejich aktuálnosti a potřebě, v určité situaci.

Boj se zbraněmi hromadného ničení

Podplukovník Miroslav Nedvěd, podplukovník Jiří Hradil

K VM čís. 1/63

V příspěvku se chceme vyjádřit k některým otázkám:

- celkového chápání boje se ZHN nepřítele;
- potřebné dokumentaci;
- řízení boje se ZHN.

V první části uveřejněného článku ve VM čís. 1/1963 je zdůrazněna důležitost boje se ZHN a na příkladech rozvoje protitankové obrany ukázána nutnost obdobně rozpracovat i zásady boje se ZHN nepřítele.

Na uvedeném vývoji protitankové obrany chceme rovněž ukázat, jaké změny proběhly v celkovém chápání této otázky a srovnat je s problematikou boje se ZHN. V článku se uvádí, že v poslední světové válce byly tanky hlavní údernou silou, a proto rozvoj protitankové obrany neustal ani po druhé světové válce, této otázce se přikládá i dodnes velký význam a „účinná organizace boje s tanky se v některých rysech udržela do dnešních dob“ (str. 72).

Srovnáme-li obdobný vývoj zásad protitankové obrany a boje se ZHN, nabízí se toto srovnání:

Tanky při svém hromadném zasazení si vynutily ve druhé světové válce řešit protitankovou obranu jako zvláštní druh bojového zabezpečení, což se v praxi ve štábech projevovalo i zpracováním zvláštního dokumentu — plánu protitankové obrany. Tato opatření byla do určité míry způsobena nedostatkem protitankových zbraní u vojsk a i zvláštnostmi organizace tankových jednotek, útvarů a svazků, poněvadž v této době tanky ještě nebyly základní údernou silou vojsk vcelku.

V současné době pohlížíme na tanky běžně jako na každý jiný druh zbraně a nikoho ani nenapadne vyžadovat zpracování zvláštního plánu protitankové obrany

nebo v rozhodnutí velitele určovat zvláštní úkoly pro protitankovou obranu, poněvadž boj s tanky je dnes organickou a neoddelitelnou součástí boje s nepřítelem a od zničení tankových jednotek a útvarů závisí i zničení nepřítele vcelku.

Podíváme-li se tudíž z tohoto hlediska na vývoj teoretických zásad vedení boje se ZHN po jejich zavedení do výzbroje armád, vidíme zde určitou obdobu. První naše reakce na zavedení jaderných zbraní do výzbroje byla vcelku pasivní, což se v praxi odrazilo ve štábech zpracováním „plánu ochrany proti ZHN“. Tento dokument se ukázal později jako neúčelný, v současné době zastaral a při cvičeních se s ním již téměř nesetkáváme.

Nyní jsme přikročili při organizaci boje se ZHN k aktivní formě řešení celé problematiky, což se v praxi projevuje u štábů ve zpracování „plánu boje se ZHN nepřítele“ a v přednostním řešení těchto otázek v celé činnosti velitelů, štábů a vojsk.

V praxi při cvičeních však někdy zacházíme při prosazování otázek boje se ZHN tak daleko, že opomíjíme řešit všeobecně platné zásady vedení boje a operace. To se projevuje především v tom, že sledujeme, zda velitelé řeší otázky boje se ZHN nepřítele, ale nezajímáme se již např. o to, jak se velitel rozhodl zabezpečit boj v noci, jak organizovat násilný přechod vodního toku apod.

Jde tudíž o to, aby boj se ZHN nebyl řešen samoučelně a abychom nezapomínali, že máme proti sobě nepřítele v dotyku a popřípadě i ve vlastním týlu a z tohoto hlediska je nutno promýšlet všechny otázky týkající se ničení nepřítele vcelku.

Pokusíme-li se tudíž opět o určitou analogii vývoje protitankové obrany s bojem se ZHN nepřítele, můžeme vidět, že otázka boje s jadernými zbraněmi musí být pochopitelně základní při vedení soudobého boje a operace, poněvadž jediné touto cestou je možné v konečné fázi zničit nepřítele. V praxi musí být tudíž řešení těchto otázek hlavní náplní činnosti všech velitelů, štábů a vojsk, což se musí projevit i ve formulaci všech úkolů a ve zpracování potřebné dokumentace.

Je tudíž otázka, zda je dnes ještě účelné zpracovávat samostatný plán boje se ZHN nepřítele, poněvadž v podstatě všechny údaje, obsažené v tomto plánu musí být prvořadě řešeny veliteli a štáby a musí být tudíž obsaženy i v základní dokumentaci, umožňující plnit hlavní cíl, tj. vést boj s nepřítelem vcelku.

V současné době není například jednoznačně vyřešena tato otázka u štábu divize. V roce 1962 bylo stanoveno, že u štábu divize se tento plán jako samostatný dokument nezpracovává a dosavadní průběh většiny cvičení tento závěr potvrdil. Přesto jsme však svědky, že v posledním období někteří funkcionáři požadují zpracování tohoto plánu a teprve průběh cvičení jim dokazuje, že tento požadavek je zcela nereálný. V praxi to totiž vypadá tak, že v přípravném období jsou vyčle-

níci operačního a průzkumného oddělení a jeden příslušník štábu dělostřelectva. Do tohoto plánu se prakticky překreslí nejméně 70 % údajů z pracovní mapy náčelníka průzkumu divize a předběžně se plánují různá opatření k ničení nepřátelských jaderných prostředků. Průběh boje při jednotlivých cvičeních však dokazuje naprostou neopodstatněnost tohoto plánu jako zvláštního dokumentu, poněvadž štáb divize není schopen tento dokument v průběhu vývoje situace upřesňovat, doplňovat, takže jej pochopitelně nelze vůbec využít.

V současných podmínkách stačí k řešení zásadních otázek boje s jadernými prostředky nepřítele pracovní mapa velitele divize, obsahující všechny nutné údaje o nepříteli i o vlastních prostředcích a pracovní mapa náčelníka průzkumu a velitele dělostřelectva, ve kterých jsou obsaženy všechny podrobné údaje.

Podobná situace je i na vyšších štábech. Pracně zhotovený „plán boje se ZHN nepřítele“ odráží skutečnou situaci, zachycuje v plánu jen v době jeho zhotovení, a to ještě, protože plánujeme zpravidla operaci v počátečním období války, v její nedynamické fázi. Plán obsahuje mnoho proměnných údajů, jako je situace ZHN nepřítele, vlastních průzkumných prostředků atd. Změny se v plánu v průběhu vedení operace neodrážejí a plán se tudíž jeví jako dokument, odrážející skutečnou situaci jen v době jeho zpracování. Kromě toho není v průběhu operace činnost sil a prostředků vyčleněných k průzkumu ZHN a k jejich ničení řízena a usměrňována podle jednotného plánu a systému podle vývoje situace na podkladě zpracovaného plánu, především proto, že plánu chybí aktuálnost. Tak např. koordinace činnosti sil a prostředků průzkumu provádějících průzkum ZHN a jejich řízení se uskutečňuje na oddělení průzkumu nebo na zpravodajské správě. Obdobně tomu je i s jinými prostředky, podílejícími se na boji se ZHN. Navíc je třeba říci, že plán boje se ZHN neřeší v nynější formě nic nového, nýbrž je souhrnem výpisů z plánů nebo pracovních map složek příslušných štábů, aniž jsou plánem boje se ZHN nějak usměrněny.

Zdá se tedy, že bude nutné uvažovat o možnostech, jak plán oživit a jak z něj udělat potřebnou a užitečnou pomůcku pro koordinaci a řízení všech opatření boje se ZHN, což se pravděpodobně projeví v nároku na zvýšení počtu pracovníků štábu a což je málo účelné.

Domníváme se, že by proto bylo vhodnější tento dokument zrušit a boj se ZHN řídit podle rozhodnutí příslušných velitelů na podkladě plánů a pracovních map složek štábu, v nichž jsou obsaženy všechny potřebné a podrobné údaje, odrážející na rozdíl od plánu boje se ZHN skutečný stav i v průběhu operace.

Toto opatření by více odpovídalo i perspektivám dalšího kvantitativního zavádění prostředků jaderného napadení do kapitalistických armád a jejich modernizaci, což na nás bude klást stále větší nároky na rychlost a širokou decentralizaci boje s nimi. Musíme si uvědomit, že jednotky, útvary, svazky a svazy nepřítele budou početně vybaveny jadernými nosiči, a že bude boj s nimi stále více normální součástí vedení vševojskové operace a boje.

To potvrzuje i uvedený článek ve VM čís. 1/63, kde se na str. 73 uvádí, že „nepřítel organicky rozložil prostředky hromadného ničení ve svých bojových a operačních sestavách... a postupně rozčlenil zbraně tohoto druhu do celé hloubky — taktické, operační i strategické“. Znamená to, že ničit jaderné prostředky nepřítele musíme v celé hloubce jeho sestavy. Má-li být boj se ZHN základem veškeré bojové činnosti, ovlivňující všechna řešení i zpracování dokumentace, není podle našeho názoru nutno zpracovávat zvláštní plán boje se ZHN, ale postačí plně rozsah nynější dokumentace.

S touto otázkou souvisí i autorem navrhovaný problém vytváření zvláštních záloh pro boj s prostředky hromadného ničení nepřítele. Má-li být boj se ZHN základem veškeré bojové činnosti, musíme jej plnit s využitím všech prostředků včetně záloh, které jsou k dispozici. Znamená to tudíž, že vševojsková, dělostřelecká a ostatní zálohy budou v plném rozsahu využity i pro vedení boje se ZHN nepřítele a není tudíž nutno k tomuto účelu vytvářet speciální zálohy.

Nyní k druhé otázce — řízení boje se ZHN. V uvedeném článku je návrh centralizovat celý boj se ZHN na stupni frontu, což je zdůvodňováno tím, že při necentralizované organizaci boje se ZHN může dojít k několikanásobnému napadení téhož cíle prostředky svazku, armády i frontu, je-li např. cíl zjištěn letcem, jehož průzkumové údaje jsou současně odposlouchávány na všech těchto štábech.

I když návrh ukazuje i na možnosti využití prostředků automatizace při centralizaci boje se ZHN, domníváme se, že s ohledem na současné možnosti našich spojovacích prostředků, jimiž je dána také možnost a způsob předávání průzkumných údajů o prostředcích hromadného ničení, nelze takový způsob řízení boje s nepřátelskými prostředky hromadného ničení realizovat. To by totiž znamenalo podstatné zhoršení časových možností zásahu proti jaderným prostředkům nepřítele na stupni armády a svazku. Tyto stupně velení totiž převážnou část zpráv získávají od vlastních sil a prostředků průzkumu. V případě centralizovaného řízení na stupni frontu by tudíž musel svazek hlásit frontu cestou armády zprávu o cíli, na frontu by proběhla celá mechanika rozhodování a velmi pravděpodobně předání úkolu zpět divizi ke zničení zjištěného cíle. To by však i při případné existenci autonomního spojení a jeho spolehlivé funkci trvalo určitou dobu — 10 až 20 minut, které by byly spotřebovány neohospodárně. Podobně, i když ne v takové míře, by se projevil nedostatek takového systému řízení boje se ZHN i při zjištění a následném ničení nepřátelského jaderného cíle prostředky armády.

Domníváme se proto, že bude vhodné uplatňovat decentralizovaný systém boje se ZHN podle zásady, „kdo zjistil, ten ničí“, neboť takový systém umožní zasahovat s minimálními časovými ztrátami. Tato pravidla však nelze uplatňovat ve všech případech, neboť se může stát, že prostředky frontu bude zjištěn cíl, k jehož ničení nebude účelné nebo hospodárné použít frontového prostředku. V tomto případě bude cíl předán armádě s rozkazem k jeho zničení; armáda podle okolností jej ničí svými prostředky nebo to nařídí divizi. Může se stát i opačný případ, kdy divize nebo armáda zjistí prostředek, k jehož ničení nebude mít možnost. V takovém případě cíl ohlásí nadřízenému, který provede příslušné opatření.

Bude-li nosič zjištěn letcem, jehož zprávy současně odposlouchávají štáby několika stupňů, měl by mít štáb frontu povinnost v případě, že cíl nebude sám ničit, nařídít to armádě, ta opět podle okolností buď jej zničí sama, nebo úkol předá svazku.

Při řešení otázky řízení boje proti ZHN by bylo vhodné uvažovat i o využití dosavadních zkušeností a organizace PVO, kde rozdělujeme podle dosahu a účin-

nosti vlastních prostředků celý vzdušný prostor možného zásahu našich prostředků do několika pásem a určitých prostorů. Rozdělíme-li mezi jednotlivé stupně — svazek, armádu a front zájmová pásma ničení nepřátelských jaderných prostředků v závislosti od dosahu průzkumných a aktivních prostředků umožňují-

cích ničit nepřítele, můžeme dosáhnout účelného, pružného a rychlého řízení této činnosti.

Tyto otázky by bylo samozřejmě účelné prověřit na několika cvičeních, což by přispělo k vyřešení celé závažné problematiky, ovlivňující zásadně vedení boje se ZHN nepřítele.

Metodika rozboru cvičení

Podplukovník Milan Štembéra

V posledních letech bylo v operaci a taktické přípravě naší armády dosaženo značných kvalitativních úspěchů. Dnešní úroveň nemůžeme srovnávat s úrovní let 1949–1953 ani pokud jde o rozsah a náročnost hlavně operačních cvičení, ani pokud jde o úroveň znalostí velitelského sboru.

Srovnáme-li však s tímto mohutným rozvojem kvalitu a metodiku přípravy rozborů cvičení, vidíme, že na tomto úseku nejsou úspěchy zdaleka tak výrazné.

Myslím, že jsme dostatečně nedocenili možnosti získávání poznatků právě z operačních cvičení, které jsou v míru jedinou možností experimentu v oblasti vojenského umění. Zatímco vědci téměř všech oborů mohou v rozsáhlé míře využívat experimentů ať již laboratorních nebo přímé aplikace v praxi, má vojenská věda jen nepatrné možnosti experimentu v rámci cvičení, který nadto ještě není experimentem všestranným a dokonalým, protože nemůže vytvořit skutečnou válečnou situaci.

Právě tato okolnost nás však zavazuje k co nejlepšimu vyhodnocení, tj. především k co nejpečlivějšímu a hlavně co nejvědeckějšímu rozboru každého cvičení.

Právě otázka vědeckosti zde nabývá největšího významu. Největší množství chyb se totiž při rozbořech vyskytuje v tom, že některé jevy, které jsou často zvláštními — výjimečnými a jsou mnohdy získány subjektivním pozorováním, se zevšeobecňují a vydávají za směrnici pro další činnost. Nevědeckost zde spočívá především.

— v nedostatečném počtu jednotlivých pozorování;

— v subjektivitě jejich posuzování;

— ve zkoumání, mnoha často rozdílných, jevů v poměrně krátkém časovém intervalu;

— v nemožnosti vystihnout všechny okolnosti, které tyto jevy ovlivňují a vytvářejí tím jejich různorodost.

Dalším jevem, který působí záporně na kvalitu rozborů, je jejich přílišná rozptýlenost na posuzování mnoha otázek, které často ani netvoří náplň příslušných učebních cílů a jejichž nutnost rozebrání je často stanovena až v průběhu cvičení, většinou na základě určitého subjektivního názoru. To rovněž zvěšuje celkový rozsah rozboru často na úkor kvality, což vyplývá z časové tísně při jeho zpracování.

Podle mého názoru bude též nutné znovu pečlivě uvážit bezprostřednost rozboru, tj. jeho přednesení ihned po ukončení cvičení. Dosud byl zastáván názor, že je třeba provést rozbor ihned, aby veškerá činnost byla v živé paměti účastníků a aby nebylo nutné prodlužovat pobyt některých funkcionářů v prostorech cvičení. Myslím, že tato bezprostřednost je nutná na nižších stupních, tj. do plukovních cvičení vto; na stupni divize a výše je však spíše na škodu serióznímu zpracování rozboru. Kromě toho taková událost, jako je divizní nebo armádní, popřípadě i frontové cvičení, nevymizí z paměti účastníků tak brzy, aby je rozbor, zakončený několik dnů po cvičení, nemohl v náležitě míře oživit.

Rozbor se zde stává vlastně jistým druhem teoretické práce, vzniklé na základě vyhodnocení experimentu, která se snaží na základě maximálně vědeckého při-